



מלחמה לא להם

אזרחי טנזניה שנכגעו, נרצחו ושרדו
את מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר

המוקד לפליטים ולמהגרים
Hotline for Refugees and Migrants



מלחמה לא להם

אזרחי טנזניה שנפגעו, נרצחו או שרדו את מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר 2023

אוקטובר 2024

כתיבה: סיגל רוזן ושירה עבו

מחקר: סיגל רוזן ואלעד זמיר

עריכת לשון: אלפא אלשיך

עיצוב: שירה עבו ואירין ריוו שתיים

תצלום הכריכה: יוסי זמיר, שתיל-סטוק

צוות המוקד לפליטים ולמהגרים מודה לסטודנטים מטנזניה על האמון והשיתוף במידע, וכן לשגרירות טנזניה, לאחים ואחיות לנשק, ולמטה המשפחות להחזרת החטופים והנעדרים על המאמצים לסייע, בין השאר, גם לאזרחי טנזניה שנפגעו בטבח ולבני משפחותיהם.

המוקד היא עמותה א־מפלגתית וללא מטרת רווח אשר שמה לה למטרה להגן ולקדם את זכויות האדם של פליטים ומהגרי עבודה, ולמנוע סחר בבני אדם בישראל. העמותה פועלת באמצעות מתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי; ביקורים במתקני הכליאה למהגרים; וכן פעילות ויוזמות ציבוריות.

המוקד לפליטים ולמהגרים

הצפירה 18, תל אביב – יפו 6515417, ישראל

טל': 054-6270898

דואר אלקטרוני: info@hotline.org.il

אתר: www.hotline.org.il

 **HEINRICH BÖLL STIFTUNG**
TEL AVIV

"יומיים לאחר הטבח, ביום שני 9 באוקטובר 2023, דריה (מאגרוסטדיס) התקשרה ואמרה לנו שצריך ללכת לרפת לטפל בפרות, כי החמאס פגע ברפת, הרסו גנרטורים והרגו פרות. חיילים באו לקחת אותנו מהדירה לרפת באותו יום שני בסביבות 11 בבוקר. שמענו אזעקות וקולות פיצוצים של יירוטים בזמן שעבדנו ברפת וזה היה מאוד מפחיד. בסוף העבודה החיילים החזירו אותנו לדירה בקיבוץ."¹

הקדמה

במסמך זה נביא את סיפורם ועדויותיהם של סטודנטים לחקלאות, אזרחי טנזניה, שהגיעו לישראל לשנת השתלמות ועבודה חקלאית ושרדו את טבח 7 באוקטובר, וכן ננציח את זכרם של שני אזרחי טנזניה שנרצחו בטבח: **ג'ושוע לוֹאִיטוּ מוֹלֵל וקלמנס פליקס מטנגה**. גופתו של מולל עדיין מוחזקת בידי חמאס ברצועת עזה, בעוד משפחתו משוועת להביאו לקבורה במולדתו.

בבוקר 7 באוקטובר חיו ועבדו באזור עוטף עזה כ-36 סטודנטים טנזנים שהגיעו ללימודים בישראל בחודשים אוגוסט וספטמבר 2023, זמן קצר בלבד לפני הטבח. למיטב ידיעתנו, הסטודנטים התגוררו בעיר שדרות ובקיבוצים מפלסים, כיסופים, נחל-עוז וניר-עוז. הם הגיעו לישראל ללימודים במרכז אגרוסטאדיס (AgroStudies) כמשתלמים בענף החקלאות, ועם תום תקופת חגי תשרי היו אמורים להתחיל ללמוד בקמפוס איבים. עד תחילת הלימודים עבדו הסטודנטים לצד עובדי החקלאות התאילנדים המועסקים בקיבוצי האזור ולמדו מניסיונם בעבודה. מעדויותיהם של הסטודנטים מטנזניה עולה שהכאוס שאפיין את התנהלות הרשויות בטיפולן בכלל תושבי העוטף לא פסח עליהם. נדרשו כמה ימים עד שהחל פינויים של הסטודנטים מיישובי העוטף, וחלקם היו נצורים בדירתם שבאזורי הקרבות וההפגזות במשך לא פחות משבעה ימים עד שפנו למקום מבטחים. הסטודנטים שפנו משדרות לאחר

¹ מתוך עדותו של נהום נקוואמה, סטודנט טנזני שהתגורר בעת הטבח בקיבוץ מפלסים, עדות שנמסרה לאלעד זמיר מהמוקד לפליטים ולמהגרים ביום 12 אוגוסט 2024.

שבוע של מצור בממ"ד נדרשו לחזור לעבודה יומיים לאחר הפינוי, ואילו הסטודנטים שפוננו מהקיבוצים חזרו לעבודה במקום מושבם החדש חמישה ימים לאחר מכן.

מהגרי עבודה רבים באזור עוטף עזה לא אותרו במשך ימים ארוכים עקב הכאוס. הסטודנטים לחקלאות מטנזניה בהם מתמקד דוח זה לא היו ביניהם. מהעדויות בדוח זה עולה שהאחראים לעבודתם בישראל תקשרו איתם עוד ביום הטבח, הורו להם כיצד להגן על עצמם והבהירו להם שיפוננו מהאזור כשימצא עבורם מקום חליפי. לאחר כמה ימי מצור בממ"ד בעיר שדרות, נציגי החברה לקחו אחד מהם לרכישת מזון עבור הקבוצה והחזירו אותו לאותה הדירה ולממ"ד לכמה ימי מצור נוספים. שני סטודנטים אחרים שהיו נצורים בממ"ד בקיבוץ מפלסים, שני קילומטרים מגבול עזה, נלקחו בליווי צבאי יומיים לאחר הטבח על מנת לחלוב את הפרות. באותו יום ממש התעקש גם הרפתן המסור ראובן הייניק ז"ל לטפל בפרותיו שבקיבוץ כיסופים ושכנע חיילים ללוותו. הוא נרצח על ידי מחבלי חמאס שהסתתרו ברפת ופצעו גם שלושה חיילים בקרב שהתפתח במקום. רק שלושה ימים לאחר מכן טוהרו קיבוצי העוטף ממחבלים.² לאחר שסיימו לחלוב את הפרות, הוחזרו שני הסטודנטים לממ"ד ופוננו מקיבוץ מפלסים על ידי צה"ל רק ביום המחרת.

מאמציהם של נציגי המוקד לפליטים ולמהגרים (המוקד) לסייע לניצולים למצות את זכויותיהם כנפגעי פעולות איבה לא צלחו עד כה. אנו תקווה שמסמך זה יסייע לביטוח הלאומי לקדם את המענה לבקשות שסייענו בידם להגיש.

² איתי אילנאי, ארבעה ימים באוקטובר: הסיפור המלא של טיהור עוטף עזה, ישראל היום - שישיבת, 20 ספטמבר 2024.

קורבנות חמאס מקרב הסטודנטים מטנזניה

ב-22 באוקטובר 2023 פורסמה ברשתות ובפורומים בקשה לעזרה באיתורו של ג'ושוע לואיטו מולל, סטודנט לחקלאות, אזרח טנזניה, שהתגורר ועבד בקיבוץ נחל-עוז ונעדר מבוקר 7 באוקטובר.³ יום לאחר מכן התפרסם בערוץ היוטיוב של BBC בסוהילי ריאיון עם אביו של ג'ושוע.⁴ מיד לאחר הפרסומים יצר צוות המוקד לפליטים ולמהגרים קשר עם השגרירות הטנזנית בישראל, כדי לבדוק אם משפחתו של ג'ושוע תרצה לעמוד בקשר עם המוקד למטרות עדכון, הבהרות וסיוע. כך נודע לצוות המוקד על היעדרו של עוד אזרח טנזני, קלמנס פליקס מטנגה. לאחר שנוצר קשר ישיר עם המשפחות, ב-26 באוקטובר פרסם משרד החוץ הטנזני [הודעה על היעדרם של שני סטודנטים לחקלאות](#). באותו היום, לאחר שהתקבל אישור מהמשפחות, פרסם המוקד ברשתות החברתיות את תמונותיהם וסיפוריהם של קלמנס וג'ושוע, שגבר החשד כי נחטפו מישראל וכי הם מוחזקים בידי חמאס בעזה.⁵ כמו כן העביר המוקד את פרטיהם ותמונותיהם של קלמנס וג'ושוע לחמ"ל האזרחי ולמטה משפחות החטופים שהוקמו באותה העת, וכן למערכות החדשות בישראל ובעולם, ואלה פרסמו את רשימות הנעדרים והחטופים ואת סיפוריהם האישיים. באמצע נובמבר 2023 יוחדו מתנדבים במטה משפחות החטופים לטיפול בחטופים שאינם אזרחי ישראל, ונציגי המוקד פעלו על מנת לשלבם במערך הסיוע לחטופים ולשורדי הטבח מקרב הסטודנטים מטנזניה. מתנדבי מטה המשפחות להחזרת החטופים והנעדרים הסדירו מענק ראשוני למשפחות החטופים וכן תרומות ביגוד וחפצים לסטודנטים שפוננו לעיתים ללא חפציהם האישיים מהקיבוצים ומהעיר שדרות.

באותם ימים יצר צוות המוקד קשר עם סטודנטים ששרדו את הטבח, גבה מהם עדויות וניסה ללקט מידע שעשוי היה להוביל לקצה חוט באשר למקום הימצאם של ג'ושוע וקלמנס. צוות המוקד קישר בין לואיטו, אביו של ג'ושוע הנעדר, לבין אוסיוס, סטודנט

³ [Urgent Appeal for Joshua Loitu Mollel - A Plea for Help and Prayers](#), October 22, 2023

⁴ Alfred Lasteck, ["Baba wa Mtanzania: Sina mawasiliano na mwanangu aliyepo Israel tangu mashambulizi ya Hamas."](#) BBC News Swahili, October 23, 2023

⁵ ["גם הם נחטפו"](#), המוקד לפליטים ולמהגרים בפייסבוק, 26 באוקטובר 2023.

שהיה שותפו לחדר בקיבוץ נחל-עוז ושרד את הטבח. נוסף על כך פנה צוות המוקד לביטוח הלאומי (בטל"א), מילא טפסים עבור השורדים על מנת שיוכרו כנפגעי "קו ראשון". נדרשו חודשים ארוכים להסדרת מספרי זיהוי המקובלים על המערכת הממוחשבת של בטל"א לצורך הסדרת המענקים. באוגוסט 2024 נמסר לנציגי המוקד על ידי בטל"א שרק עד תחילת אפריל 2024 שולם מענק תגמול בתקופת טיפול רפואי (תט"ר) בגובה שתי משכורות, למי שהיה נוכח ביישובים שבהם הייתה לחימה בפועל, וזאת מבלי שיבדקו הכנסות. ואולם מי שהגיש תביעה החל ב-1 באפריל 2024 נבדק בהתאם לתקנות – ולכן, אם המשיך בעבודתו לאחר הטבח ולא הגיש לבטל"א חוות דעת רפואיות על פגיעה פיזית או נפשית, כבר אינו זכאי לכל פיצוי כספי.

עדויות חבריהם לחדר של שני הסטודנטים מטנזניה שנרצחו על ידי מחבלי חמאס

איזיקיאל נתנאל קיטיקו, אזרח טנזניה, התגורר עם קלמנס פליקס מטנגה בקיבוץ ניר-עוז ובבוקר הטבח יצא לעבודה ברפת ניר-מעון. כך תיאר איזיקיאל בשיחת טלפון עם נציגת המוקד את בוקר הטבח ואת שלושת הימים הארוכים שהעביר לבדו – עד שפונה:

"הגעתי לישראל מטנזניה ב-18 בספטמבר 2023, זמן קצר לפני ההתקפה של חמאס. אני והחבר שלי קלמנס לומדים אגרונומיה באוניברסיטה והגענו לשנה של השתלמות באיבים ועוד לא הספקנו להתחיל ללמוד כי היו בישראל חגים. קלמנס הגיע לישראל ב-13 בספטמבר, שבוע לפני. אני וקלמנס התגוררנו בקיבוץ ניר-עוז ועבדנו ברפת ניר-מעון ליד ניר-עוז.

ברפת ניר-מעון היינו שני סטודנטים מטנזניה (אני וקלמנס) ועוד חמישה עובדים מתאילנד. אני יודע ששניים מהם עכשיו בירושלים ולא יודע היכן השאר. אני עזבתי את קלמנס לרפת ביום שישי באחת. בשבת בבוקר, כשהחלה האזעקה, קלמנס התקשר אלי ושאל אם אני במקלט. עניתי לו שכן והוא אמר שגם הוא. בסביבות השעה עשר בבוקר ניסיתי להתקשר אליו שוב והוא לא היה זמין. שלחתי אליו הודעה בווטסאפ אבל ראיתי שהיא לא עברה אליו. נשארתי לבד במקלט כל יום שבת. שמעתי יריות. ביום ראשון 8 באוקטובר בצהריים ניסיתי לצאת מהמקלט. ראיתי חיילים ישראלים והם

שאלו מי אני. הסברתי להם והם אמרו לי לחזור למקלט שלי. חזרתי למקלט לעוד יומיים. זה לא היה קל לשהות במקלט סגור כל כך הרבה זמן כשמסביב קולות של מלחמה ואני לא יודע מה עומד לקרות. יש לנו שם ליד הרפת מקלט עם מקרר שהיו בו יוגורטים, אז אכלתי יוגורטים בשלושת הימים ששהיתי שם עד שחילצו אותי.

ב-10 באוקטובר הגיעו שוב חיילים ולקחו אותי לבאר טוביה, שם אני נמצא גם עכשיו. בבאר טוביה אנחנו שישה ביחד: יש עוד שלוש נשים מהפיליפינים שאני לא בטוח מהיכן הביאו אותן, ויש עוד שתי סטודנטיות שגם הן מטנזניה, שהביאו אותן מכיסופים".⁶

ב-18 בנובמבר 2023, קצת יותר מחודש לאחר הטבח, זוהתה גופתו של קלמנס פליקס מטננגה. מטננגה נחת בישראל ב-13 בספטמבר 2023, התגורר בקיבוץ ניר-עוז ועבד ברפת ניר-מעון, המשותפת לקיבוצים ניר-עוז וניר-עם בזמן שהמתין לתחילת לימודיו בקמפוס איבים.

באחדות מהדיעות שפורסמו בעיתונות עם היוודע דבר הירצחו של מטננגה, נכתב כי גופתו נמצאה בשטח ישראל, בעוד באחרות נכתב כי גופתו של מטננגה "חולצה" מבית החולים שיפא ברצועת עזה. המידע הסותר בלבד והטריד את משפחת מטננגה, שחששה שמא קלמנס אכן נחטף ונרצח בשבי. במאמצים להגיע לאמת, פנה המוקד לעיתונאי הארץ, עופר אדרת, שבירוריו העלו שגופתו של קלמנס אכן נמצאה בשטח ישראל עוד ב-7 באוקטובר, סמוך לגבול רצועת עזה.⁷ הגופה נלקחה למחנה שורה, שם התבצע הליך הזיהוי, שהתארך, מאחר שהיה צורך בדגימת DNA מהמשפחה בטנזניה. לאחר שאומתה זהותו, טיפל משרד החוץ הישראלי בשליחת גופתו של קלמנס לקבורה במולדתו.

⁶ העדות נמסרה לסיגל רוזן מהמוקד לפליטים ולמהגרים ב-26 באוקטובר 2023 בשיחה טלפונית.
⁷ [האזרח הטנזני שגופתו זוהתה נרצח ב-7 באוקטובר ולא נחטף לרצועה](#), עופר אדרת, הארץ, 19 בנובמבר 2023.

אווסיוס הלמנגריד קלהופס, אזרח טנזניה, היה שותפו לחדר של ג'ושוע לואיטו מולל ושרד את הטבח בקיבוץ נחל-עוז. כך תיאר אווסיוס את רגעי האימה בשיחה עם נציגת המוקד:

"הגעתי לישראל ב-7 בספטמבר 2023 במסגרת תוכנית לימודים ועבודה בחקלאות של חברת אגרוסטאדיס. חברת אגרוסטאדיס שיבצה אותי ואת חברי ג'ושוע לואיטו מולל לעבוד ולהתגורר בקיבוץ נחל-עוז, והיינו אמורים להתחיל ללמוד חקלאות בקמפוס איבים באוקטובר. היינו שני הטנזנים היחידים בקיבוץ. בבוקר 7 באוקטובר 2023 ישנתי בחדר שלי ושל חברי ג'ושוע.

ב-06:30 בבוקר, כשהחלה מתקפת הרקטות, ג'ושוע היה במשמרת ברפת, ואני ישנתי לבד בחדר. התעוררתי מרעש הרקטות. מיד התקשרתי לג'ושוע, והוא אמר לי ששמע את האזעקה ושהוא במקלט שלייד הרפת. אני נשארתי בחדר שלנו. העובד התאילנדי שעבד עם ג'ושוע רץ לחדרו ולכן גם אני וגם ג'ושוע היינו לבד. דיברנו בטלפון במשך שלוש שעות, עד השעה תשע בערך, שאז נותק זרם החשמל והטלפונים שלנו הפסיקו לעבוד. כל היום שהיתי לבד בחדרי הנעול, שלדעתי הוא גם מהווה מקלט. שמעתי שהסתובבו אנשים סביב החדר וכמה פעמים דפקו על הדלת. הצלחתי לראות אותם בעד החלון. המתאמת שלנו באגרוסטאדיס, החברה שמטעמה הגענו לישראל, שלחה לי בווטסאפ תמונות של מדי צה"ל, מדי משטרה, ומדי מג"ב כדי שאדע לזהות למי לפתוח את הדלת. ראיתי שהאנשים שניסו להיכנס היו בבגדים אזרחיים ולא במדים ולכן הבנתי שלא כדאי לפתוח להם את הדלת אז לא עניתי. למזלי, הם לא ניסו לפתוח את הדלת בכוח והלכו. במשך כל היום לא ידעתי מה קורה בחוץ ורק שמעתי קולות כבדים של הפגזות וירי כל הזמן. רק בשבת בערב חזר החשמל לפעול ויחד איתו הטלפון הנייד שלי. ניסיתי להתקשר לג'ושוע והטלפון שלו לא היה זמין. התקשרתי למנהל שלנו ברפת, ריימונד, שגם הוא גר בנחל-עוז, ושאלתי אותו על ג'ושוע. הוא אמר לי שאנשים הלכו לבדוק מה שלומו ושאין ברפת אף אחד. היו הרבה הפגזות ויריות, ולא יצאתי בכלל מהחדר כל אותו היום עד יום ראשון בבוקר. אף פעם לא שמעתי כאלה הפגזות. זה היה מאוד מפחיד וגם חששתי מאוד מהאנשים שהסתובבו בקיבוץ והבנתי שהם מבקשים לפגוע בנו.

ביום ראשון בבוקר ריימונד, המנהל, שלח לי מספר טלפון של חייל ואמר לי שהוא יבוא לחלץ אותי. שלחתי לחייל את המיקום שלי בווטסאפ. באו חיילים ולקחו אותי במכונית מקיבוץ נחל-עוז לקיבוץ משמר העמק. את כל האנשים מנחל-עוז לקחו למשמר העמק. הייתי הטנזני היחידי במשמר העמק והיה לי שם קשה מאוד כי לא הצלחתי לישון בלילות וחשבתי הרבה על ג'ושוע, החבר שלי שנעלם, וגם על קלמנס מטנגה, החבר שלי מהאוניברסיטה בטנזניה שנעלם מקיבוץ ניר-עוז. במשמר העמק הציעו לי לדבר עם פסיכולוגית. אני שמח שדיברתי איתה כי היא עזרה לי לחזור לישון בלילות. עדיין לא היה לי עם מי לדבר במשמר העמק, אז ביקשתי מהמנהל שיעביר אותי למקום שבו נמצאים שאר הסטודנטים הטנזנים. לאחר כשבוע המנהל העביר אותי לקיבוץ גינוסר שם אני מתגורר עכשיו יחד עם עוד שני סטודנטים טנזנים שהביאו אותם מקיבוץ מפלסים. במהלך החודשים האלו נודע לי שהחברים שלי, קלמנס וג'ושוע נרצחו על ידי חמאס. סרטון הרצח האכזרי של ג'ושוע התפרסם ברשתות והופץ בקבוצות שלנו. לצערי צפיתי בו, וזה גרם לי למחשבות קשות. אני מבין שבקיבוץ גינוסר אני רחוק מהגבול עם עזה ומהמחבלים ואני מוגן, אבל אני חושב מחשבות קשות על הגורל של החברים שלי וגם על כך שזה היה יכול להיות גם הגורל שלי. **רק במקרה הם לא ניסו לפרוץ לי לחדר וחיי ניצלו. כשאני חושב על קלמנס וג'ושוע, אני מרגיש רע.**⁸

בחודשים האחרונים הועבר אוסיוס לקיבוץ איילת השחר, קיבוץ שנמצא גם הוא תחת התקפות חוזרות ונשנות של טילים וכטב"מים, ובאוגוסט 2024 אף נפצעו במקום קצין וחייל.

⁸ העדות הראשונית נמסרה לסיגל רוזן מהמוקד לפליטים ולמהגרים בשיחת טלפון ב-28 באוקטובר 2023 והושלמה בשיחות נוספות בחודשים הבאים.

התנהלות הרשויות מול משפחתו של החטוף ג'ושוע לואיטו מולל

ב-13 בדצמבר 2023 התבשר לואיטו, אביו של ג'ושוע, על ידי נציגי משרד החוץ הישראלי שבנו נרצח ושגופתו מוחזקת בידי חמאס. כשביקש להבין על מה המידע הזה מבוסס, נאמר לו שעליו להגיע לישראל על מנת לקבל מידע נוסף וראיות לאמיתות המידע. בהיעדר מידע נוסף, תיעוד או גופה, לואיטו סירב לקבל את הבשורה ולא העז לחלוק אותה עם בני משפחתו, במיוחד לא עם אימו של ג'ושוע. בזמן שלואיטו עדיין סירב להאמין לבשורה המרה, התלבט אם להגיע לישראל, וטרם שיתף את משפחתו – פורסמה בישראל הידיעה אודות הירצחו של ג'ושוע. תחילה פורסמה הודעה לעיתונות על ידי קיבוץ נחל-עוז, ובה צוין גם שלואיטו נמצא בדרכו לישראל, אף שבאותה עת לואיטו עדיין לא החליט אם להגיע ארצה וגם לא האמין שבנו אינו בין החיים.⁹

ימים ספורים לאחר מכן, בעוד משפחתו של ג'ושוע עדיין אינה מאמינה שאכן נרצח, פרסם ערוץ הטלגרם "South First Responders", אחד מערוצי הטלגרם המתעדים את זוועות טבח 7 באוקטובר, שלושה סרטונים: בראשון נראה ג'ושוע מוקף בהמון אדם, ביציאה מרפת הקיבוץ; בשני מתועד מעשה הרצח; ובשלישי נראית גופתו של ג'ושוע מוטלת ללא תנועה על רצפת טנדר הנוסע לכיוון רצועת עזה. הסרטונים זכו לתפוצה רחבה ברשתות ואף שותפו ברשת החברתית X (לשעבר טוויטר), בין היתר על ידי העיתונאי אלעד שמחיוף, פעיל ההסברה הישראלית יוסף חדאד ואף על ידי החשבון הרשמי של משרד החוץ הישראלי.¹⁰ משפחת מולל המורחבת הוכתה בהלם וצער כבד משנודע לה על הירצחו של בנה באמצעות סרטוני הרצח. לואיטו, אביו של ג'ושוע, ביקש בכל לשון של בקשה להסיר את הסרטונים מהרשתות. בתגובה, הוסרו הסרטונים ונותרו רק פוסטים המתארים את מעשה הרצח האכזריים. עם זאת, הסרטונים הגיעו לרשתות והופצו על ידי משתמשים רבים בכל רחבי העולם באופן שכבר לא אפשר את הסרתם המוחלטת.

⁹ ג'ושוע לואיטו מולל מטנזניה, שנחטף מנחל-עוז, נרצח בעזה, יעל צ'כנובר, איתמר אייכנר ומתן צורי, Ynet, 13 בדצמבר 2023.

¹⁰ הסרטונים הועלו לרשתות ושותפו החל ב-17 בדצמבר 2023.

מחבלי חמאס העלו ביום הטבח לרשתות החברתיות סרטונים רבים שבהם נראו הקורבנות, ולעיתים אף תועד מעשה הרצח עצמו. עם זאת, מתוך מאות רבות של סרטונים מסוג זה, היחידים שהגיעו לתקשורת ללא ידיעת משפחות הקורבנות שלא באמצעות מחבלי חמאס, היו הסרטונים הבודדים שבהם מתועדים אזרחים זרים: הסרטון שמתעד את חקירת מחבל החמאס שתיאר את החטיפה והרצח של עובדי החקלאות בקיבוץ עלומים וכן סרטון הובלתם של ביפין ג'ושי, הסטודנט מנפאל, ופורנסוואן פינגאלו, עובד החקלאות מתאילנד, שנחטפו מקיבוץ עלומים, לתוככי בית החולים שיפא; וכן סרטוני החטיפה והרצח של ג'ושוע מולל, שנפוצו בטלגרם.¹¹ הסרטון שבו נראים ג'ושי ופינגאלו בשיפא אחר והועבר לתקשורת על ידי כוחות צה"ל בבית החולים שיפא, ואילו סרטוני הרצח של ג'ושוע מולל אותרו והועברו לתקשורת על ידי כוחות הביטחון הישראליים מתוך מצלמות הגוף של מחבלי חמאס שנשבו או נהרגו בעזה.

במהלך השנה האחרונה קיבלו משפחות ישראליות רבות את הבשורה המרה על הירצחם של יקיריהם. אחרות קיבלו מרשויות המדינה מידע וסרטונים שבהם נראו יקיריהם בשבי החמאס. אחדות מהמשפחות בחרו לשתף את התקשורת הישראלית באותם סרטונים, אך במקרים שבהם לא הוטלו מגבלות של צנזורה על הסרטונים, זכות הבחירה ומועד פרסום המידע נותרו בידי המשפחות. במהלך כל אותה תקופה גם חמאס והג'יהאד האסלאמי פרסמו סרטונים של חטופים מהשבי, הקוראים לישראל לחתום על עסקה לשחרורם ולהפסקת הלחימה. **על אף שסרטונים אלו גלויים כל העת ברשתות החברתיות, התקשורת הישראלית נמנעה בהתמדה מפרסומם ללא קבלת רשות ממשפחות החטופים המצולמים בהם ואף הקפידה להדגיש זאת. רק סרטוני אזרחי נפאל, תאילנד וטנזניה שותפו על ידי אמצעי התקשורת בלי בקשת רשות או קבלת רשות. בני משפחות דיווחו שמהסרטונים נודע להם על גורל יקיריהם החטופים.**

¹¹ כאן חדשות ברשת X: "[מחבל חמאס תיאר בחקירת שב"כ כיצד חטפו בני אדם מקיבוץ עלומים והעבירו אותם לבית החולים שיפא בעזה | תיעוד](#)", 27 בנובמבר 2023.

בעשרה ימים לאחר ההודעה על הירצחו של ג'ושוע, בליל חג המולד, נחתו אביו ואחיינו בישראל. בנתב"ג המתינו להם נציגים משגרירות טנזניה בישראל ומהמוקד לפליטים ולמהגרים. בארבעת הימים שבהם שהו בישראל, הסדיר משרד החוץ הישראלי לשניים מפגשים עם נציגי צה"ל, נציגי משרד החוץ, ונציגי אגרוסטאדיס. האב, לואיטו, נפגש גם עם עורכת דינו מטעם הסיוע המשפטי, מטה משפחות החטופים והמוקד לפליטים ולמהגרים. הרשויות הסדירו את ביקורם של בני המשפחה בקיבוץ נחל-עוז, שבו התגורר ועבד ג'ושוע ושממנו נחטף, ואף ערכו טקס מכובד לציון מותו של ג'ושוע. בני משפחת מולל חשו הכרת תודה לנציגי המדינה על היחס המכבד שזכו לו בארץ. עד למועד כתיבת שורות אלו המשפחה עדיין מייחלת לכך שתוכל להביא את בנה לקבורה במולדתו.

עדות שורד הטבח ממפלסים

נהום נקוואמה, אזרח טנזני ששרד את טבח 7 באוקטובר בקיבוץ מפלסים, סיפר לנציג המוקד:

"ב-7 באוקטובר הייתי בדירה מס' 451 בקיבוץ מפלסים עם איסאיה אדוארד מנגונו. הגענו לישראל ב-20 בספטמבר 2023, רק שבועיים וחצי קודם לכן. איסאיה ואני עבדנו יחד ברפת לאורך השבוע. סביב שש בבוקר שמענו פיצוצים ויריות בחוץ. אני כבר הייתי בממ"ד שם ישנתי, ואיסאיה מיהר להצטרף אליי. החלטנו שצריך להישאר בממ"ד. התקשרנו לדריה, המתאמת שלנו באגרוסטאדיס, והיא אמרה לנו שנצטרך להישאר עד שיאמרו לנו שאפשר לצאת ממפלסים למקום בטוח. לקחנו קצת אוכל ומים לממ"ד. שמענו פיצוצים ואזעקות כמעט בלי הפסקה, יום אחר יום, וגם קולות של אנשים רצים. ניסינו ליצור קשר עם חברים, לברר מה קורה עם חברים בניר-עוז ובנחל-עוז, שמענו מהם שהצבא מפנה אותם. בדקנו גם באינטרנט, בטוויטר, מה מתרחש. ראיתי שם את אחד מאנשי החמאס טוען שהוא רצח שמונה אנשים במפלסים. זה היה מפחיד מאוד, היה בלתי אפשרי לישון מרוב פחד.

יומיים לאחר הטבח, ביום שני 9 באוקטובר 2023, דריה (מאגרוסטודיס) התקשרה ואמרה לנו שצריך ללכת לרפת לטפל בפרות, כי החמאס פגע ברפת, הרסו גנרטורים

והרגו פרות. חיילים באו לקחת אותנו מהדירה לרפת באותו יום שני בסביבות 11 בבוקר. שמענו אזעקות וקולות פיצוצים של יירוטים בזמן שעבדנו ברפת וזה היה מאוד מפחיד. בסוף העבודה החיילים החזירו אותנו לדירה בקיבוץ מפלסים.

למחרת, ביום שלישי 10 באוקטובר 2023, רצו שנצא שוב לרפת כדי לחלוב את הפרות, אבל אחרי הצהריים החיילים החליטו להוציא אותנו מהקיבוץ ולקחת אותנו למלון בנתניה. בנתניה שמענו קולות מסוקים ליד הים. פחדנו והתחבאנו. לא יצאנו בכלל מהמלון. כל קול ששמענו בחוץ גרם לנו לבהלה. לא ידענו מה עוד יכול לקרות לנו. כעבור חמישה ימים, ב-15 באוקטובר 2023, העבירו אותנו לקיבוץ גינוסר ושם נשארנו כשלושה חודשים באותה דירה עם אוסיוס קליאופאסה שהיה בקיבוץ נחל-עוז ועבדנו בישובים באזור. אוסיוס סיפר לנו על ג'ושוע לואיטו מולל, שאנשי חמאס לקחו אותו מנחל-עוז. אחרי כמה חודשים ראינו ברשתות סרטון שבו חמאס מכים את ג'ושוע ומתעללים בו וגם יורים בו.¹²

עדות שורד הטבח בשדרות

כך תיאר וונאנס רדיסליוס פרדריק, אזרח טנזני שורד הטבח בשדרות, את השבוע שעבר על חברי הקבוצה שהתגוררה בשדרות, החל ב-7 באוקטובר ועד שפוזו מהעיר – שבעה ימים אחר כך:

"בבוקר שבת 7 באוקטובר 2023 היינו כולנו, 12 סטודנטים לחקלאות מטנזניה, בשתי קומות שבהן התגוררנו בבניין ברחוב יצחק שדה 8 בעיר שדרות. כולנו הגענו לישראל במסגרת תוכנית השתלמות של חברת אגרוסטאדיס במהלך חודש ספטמבר 2023, פחות מחודש לפני התקפת חמאס. היינו אמורים להתחיל ללמוד במהלך חודש אוקטובר 2023. חברת אגרוסטאדיס שיכנה אותנו בעיר שדרות, ועם הגיענו לישראל התחלנו לעבוד בבתי אריזה.

¹² העדות נמסרה לאלעד זמיר מהמוקד לפליטים ולמהגרים ב-12 באוגוסט 2024 בשיחת טלפון.

ב-7 באוקטובר 2023 בסביבות השעה 6:30 הרעש של ההפגזות העיר אותנו. שמענו רקטות נופלות ולאחר מכן גם את האזעקות. ידענו שעלינו להיכנס לממ"ד שבקומה התחתונה, וגם אושרי, האחראי עלינו, התקשר לומר לנו שצריך להיכנס לממ"ד. בממ"ד ישנו שניים מהחברים באופן קבוע. **אני ותשעה חברים נוספים נכנסנו לחדר הממ"ד ונשארנו שם כל היום. הממ"ד הוא חדר רגיל ולא גדול בדירה, והיינו שם 12 איש, מאוד צפופים ומפוחדים.**

יצאנו מהממ"ד לאזור אחר בדירה רק כשנדרשנו לצאת לשירותים או להביא מזון, כשהתאפשר בין ההפגזות. היו רקטות שנפלו ממש ליד הבניין שלנו. **ראינו מהחלון את הנזק שנגרם והרבה אש ועשן. שמענו יריות בסמוך אלינו. ראינו קרב יריות בסופר רמי לוי לא רחוק מהדירה שלנו.** בזמן שישבנו כולנו בממ"ד, ראינו בטלפונים הניידים, ברשתות החברתיות, אנשים עם רובים יורים בשוטרים ברחובות סמוכים שאנחנו מכירים. ראינו בצילומים ברשתות החברתיות שהאנשים עם הרובים נכנסים גם לבניינים בעיר שדרות ועולים על גגות. דיברנו על כך בינינו בחדרה שהם יכנסו גם לדירה שלנו. אושרי, שאחראי עלינו בחברת אגרוסטאדיס, אמר לנו בטלפון שהם מחפשים דרך לחלץ אותנו משם ושנישאר בינתיים בממ"ד כי בחוץ מסוכן מאוד.

במשך כמה ימים שהינו כולנו בממ"ד רוב שעות היום והלילה כי ההפגזות לא פסקו. שמענו גם יריות במשך כשלושה ימים, אם כי רחוק יותר מסביבת המגורים שלנו. יצאנו מהממ"ד להביא מזון וחששנו שהמזון ייגמר לנו. לאחר כמה ימים, איננו בטוחים כמה, הגיע נציג של חברת אגרוסטאדיס ולקח אחד מאיתנו איתו לרכוש מוצרי מזון בסופרמרקט אחד שהיה פתוח. בדרך הוא ראה שכל החנויות היו סגורות ורק אותו סופרמרקט היה פתוח. אושרי חזר ואמר לנו שהחברה מחפשת לאן לחלץ אותנו משדרות. בני משפחותינו בטנזניה שמעו וראו באמצעי התקשורת על הטבח בישראל והתקשרו אלינו מודאגים וחרדים לגורלנו. חלקנו אמרנו להם שאנו באזור אחר כי לא רצינו להדאיג אותם, אבל השיחות מבני המשפחה כשאנו כלואים ביחד בתוך הממ"ד הקטן, גרמו לנו לחרדות. במהלך הימים האלה גילינו ששניים מהחברים שלנו לתוכנית, ג'ושוע לואיטו מולל וקלמנס מטנגה, שעבדו בקיבוצים נחל-עוז וניר-עוז, נעדרים – וכנראה נחטפו על ידי חמאס.

ביום שישי, שבעה ימים לאחר שהחלו ההפגזות ויריות המחבלים, הגיעו נציגי אגרוסטאדיס לדירה והעבירו אותנו לדירה ברחוב ורדה לרנר 8 בעפולה, שם שהינו עד 12 בינואר 2024. יומיים לאחר המעבר לעפולה, ב-16 באוקטובר 2023, התחלנו לעבוד בבית אריזה בבית שאן. במהלך התקופה שבה אנחנו שהינו בעפולה נודע לנו שקלמנס מטנגה נרצח על ידי מחבלי חמאס. מאוחר יותר התפרסם ברשתות סרטון הרצח האכזרי של ג'ושוע מולל. הסרטון הופץ בקבוצות שלנו וגרם לנו מחשבות קשות. שמענו שבאותו יום תושבים רבים בשדרות נרצחו על ידי המחבלים שהגיעו לעיר, וזה גרם לנו לחרדות ולהבנה שרק בזכות חסדו המיוחד של אלוהים, גורלנו היה שונה. ידענו שאנחנו מוגנים בעפולה, אבל המחשבות על קלמנס וג'ושוע היו קשות מאוד, וקשה להפסיק לחשוב על סרטון הרצח האכזרי של ג'ושוע.

ביום שישי 12 בינואר 2024 הוחזרנו לדירה שלנו ברחוב יצחק שדה 8 בשדרות ולעבודה בבתי האריזה באזור. נאמר לנו שעכשיו כבר בטוח לשהות בשדרות, אבל אנחנו שומעים את מטחי הרקטות ועדיין מרגישים פחד".¹³

בעוד מימון פינויים של כלל תושבי שדרות נמשך עד סוף חודש פברואר 2024, נדרשו הסטודנטים הטנזנים לשוב לעיר למעלה מחודש ומחצה קודם לכן, ב-12 בינואר 2024, בתקופה שבה הופגזה העיר על ידי חמאס באופן תכוף ביותר. מינואר ועד מאי 2024, עת הועברו הסטודנטים מהעיר שדרות המופגזת למושב ינון ליד קריית מלאכי, הם חזרו והתקשרו לנציגי המוקד בבהלה בעת האזעקות כשניסו להבין איזה אזור הופצץ ואם היו אבודות בנפש.

המאמצים להסדרת מענק "קו ראשון" לסטודנטים הטנזנים בעוטף עזה

שיחות עם הסטודנטים מטנזניה העלו שהם סובלים מחרדות בעקבות מתקפת חמאס והחטיפה והרצח של חבריהם ללימודים. משפחות הנרצחים, גם הזרים, זכו לייצוג האגף לסיוע משפטי שעורכי דינו פעלו ועדיין פועלים למיצוי זכויותיהם של בני

¹³ העדות נמסרה לסיגל רוזן מהמוקד לפליטים ולמהגרים ב-23 דצמבר 2023 בעפולה, ונוסף לה עדכון ב-15 בינואר 2024, לאחר החזרתם של הסטודנטים מעפולה לשדרות.

משפחות הקורבנות. עם זאת, שורדי הטבח, פצועים ומפונים לא זכו לייצוג, על אף מצוקות פיזיות או נפשיות. כשנודע לנציגי המוקד על האפשרות לקבל מענק "קו ראשון" (תט"ר), המאפשר סיוע כספי וכן טיפולים רגשיים, הזדרזו הנציגים לראיין את הסטודנטים שהיו נצורים בעוטף בשבוע הראשון למלחמה ולאסוף את המסמכים הנדרשים להכנת התביעות.

ב-10 בינואר 2024 פנתה נציגת המוקד לפליטים ולמהגרים לנציגה ממנהל הגמלאות בביטוח הלאומי (בטל"א), הבהירה את מצבם של הסטודנטים הטנזנים שהיו נצורים ביישובי העוטף ב-7 באוקטובר וביקשה סיוע בהסדרת הגשת הטפסים לבטל"א לנפגעי "קו ראשון" בהיעדר מספר תעודת זהות ישראלי. ניכר היה שנציגת מנהל הגמלאות מעריכה שאכן מגיע לסטודנטים מענק "קו ראשון", שכן הביעה נכונות לסייע ואף הנפיקה בזריזות מספר המכונה בביטוח לאומי "מספר 77" לאחד הסטודנטים על מנת לבחון כיצד ניתן לסייע לסטודנטים למצות את זכויותיהם.

ב-22 בינואר 2024 מילאה נציגת המוקד את הטופס המקוון של ראשון הטנזנים על פי הנחיותיה של נציגת בטל"א. הנציגה העבירה למוקד טופס שונה מזה שמילאו הסטודנטים בסיוע נציגות המוקד. לפיכך שוחחה נציגת המוקד עם הסטודנטים פעם נוספת, אספה מידע להשלמת הטופס החדש, וב-11 בפברואר 2024 העבירה לנציגת בטל"א דוא"ל ובו פרטיהם של עשרה סטודנטים מטנזניה. ב-5 במארס 2024 שלחה נציגת בטל"א רשימה של מספרי זיהוי עבור עשרת הסטודנטים משדרות שנציגת המוקד שלחה לה את צילומי מסמכיהם. ב-1 באפריל 2024 שלחה נציגת המוקד תזכורת נוספת וכן פנייה חדשה ובה צילומי מסמכיהם של שניים מהסטודנטים שהיו נצורים בשדרות ושל שני סטודנטים נוספים מנחל-עוז ומניר-עוז, שחלקו חדרים עם ג'ושוע וקלמנס, שנרצחו על ידי מחבלי החמאס. ב-21 במאי אישרה נציגת בטל"א פעם נוספת שתנפיק לסטודנטים מספרים מזהים שיאפשרו להם להגיש בקשות מקוונות למענק תט"ר, וב-14 ביולי 2024 מילא נציג המוקד את טופסיהם המקוונים למענק קו ראשון של שבעה סטודנטים נוספים מטנזניה שהביעו את רצונם לכך. באוגוסט 2024 מסרה נציגת בטל"א לנציגי המוקד שרק עד תחילת אפריל 2024 שולם מענק תגמול בתקופת טיפול רפואי (תט"ר) בגובה שתי משכורות למי שהיה נוכח ביישובים שבהם

הייתה לחימה בפועל, מבלי שיבדקו הכנסות. ואולם מי שהגיש תביעה החל ב-1 באפריל 2024 נבדק בהתאם לתקנות. ולכן, אם המשיך בעבודתו לאחר הטבח ולא הגיש לבטל"א חוות דעת רפואיות על פגיעה פיזית או נפשית, כבר אינו זכאי לכל פיצוי כספי. רב הסטודנטים כבר עזבו את הארץ. חשבונות הבנק שלהם ייוותרו פתוחים עד סוף שנת 2024 ונציגי המוקד ממשיכים לפעול לכך שבטל"א יאותו לקבל את תביעותיהם לתט"ר עבור חודשיים, בתנאים שקדמו לאפריל 2024, על אף שנאלצו להמשיך לעבוד באותם חודשיים.

סיכום

כ-5,000 מהגרי עבודה וסטודנטים זרים התגוררו ועבדו בעוטף עזה בעת מתקפת חמאס.¹⁴ מנתוני בטל"א העדכניים עולה ש-72 מהגרים, פליטים וסטודנטים זרים שעבדו וחיו בעוטף עזה נרצחו במתקפת 7 באוקטובר: אזרחי תאילנד, נפאל, סין, פיליפינים, סרי לנקה, טנזניה, קמבודיה, אריתריאה וסודאן. 34 זרים נחטפו לעזה. 24 מהם שוחררו בנובמבר 2023 ועשרה מהם עדיין מוחזקים בשבי חמאס בעזה זה למעלה משנה, כאשר שבעה מתוכם עשויים להיות עדיין בין החיים. בטל"א קיבל את תביעותיהם של למעלה מ-70,000 נפגעים ובתוכם 647 זרים שנפצעו בטבח.¹⁵ מעדויותיהם של שורדי המתקפה בעוטף עזה לאמצעי התקשורת, כמו גם מן העדויות המופיעות בדוח זה, עולה שבתקופה הראשונה והקריטית שלאחר הטבח, רק החברה האזרחית: ארגון אחים ואחיות לנשק, מטה המשפחות להחזרת החטופים והנעדרים, ארגוני זכויות האדם ואזרחים טובי לב סייעו לאזרחים הזרים שהיו נצורים ביישובי העוטף. רשויות המדינה כשלו הן במתן סיוע פסיכולוגי או כלכלי והן בפיקוח על כך שמעסיקיהם של אותם עובדים וסטודנטים לא ישובו להעסיקם באזורים המפונים מתושביהם עקב ההפגזות התכופות. על אף שלא הוחזרו לשדרות בכוח הזרוע,

¹⁴ הגר שיזף ושירה מייקין, בלי שפה, תחת אש, במדינה זרה: העובדים הזרים מעוטף עזה נשארו לבד, הארץ, 12 באוקטובר 2023.

¹⁵ Liam Adiv, One year into war: 885 civilians killed, nearly 10,000 wounded - National Insurance Institute, Jerusalem Post, October 6, 2024. גורמי. ראה גם: אתר ארגון קו לעובד, סיכון פסיכוסוציאליים בעבודתם של מהגרי עבודה בישראל בזמן המלחמה, אפריל 2024.

הסטודנטים שהיו נצורים במשך שבוע בשדרות בתחילת המלחמה הבהירו שלא חשו שהם יכולים להתנגד לחזרה לשדרות המופגזת כבר בינואר 2024, וחלקם אף נמלטו מהמקום לאחר השיבה לשם, כשלא יכלו לשאת עוד את האזעקות וההפגזות התכופות. סטודנט ששרד את הטבח בנחל-עוז התגורר רוב חודשי שהייתו בארץ בקיבוץ איילת השחר בגליל העליון, קיבוץ המופגז תדיר על ידי החיזבאללה, הפגזות שפצעו שני חיילים בקיבוץ. מעדותם של הסטודנטים שעבדו במפלסים עולה גם שהם נשלחו יומיים לאחר הטבח לחלוב את הפרות, פעולה שלוותה על ידי צה"ל, שכן מחבלי חמאס עוד שהו ולחמו באזור.

הסטודנטים אזרחי טנזניה הבהירו לנציגי המוקד שהיה להם חשוב כל כך להשלים את תוכנית הלימודים והעבודה בשנה שבה קיבלו היתר לשהות בישראל עד שרובם ייחסו חשיבות משנית לביטחונם האישי והלכו לכל מקום עבודה ומגורים שנשלחו אליו. רשויות מדינת ישראל היטיבו לעשות כשאפשרו ייצוג משפטי גם למשפחות הנרצחים והחטופים הזרים, ייצוג שהסדיר את זכויותיהם, גם אם לא יכול לפצות על האבדן הנורא. מן הראוי שהרשויות גם תוודאנה שאותם אזרחים בארצנו, שהיו נצורים באזורי מלחמה כמו שכניהם הישראלים, יתוגמלו בפיצויים זהים לאלו שקיבלו שכניהם הישראלים. על הרשויות לוודא שכלל מהגרי העבודה והסטודנטים הזרים לא נשלחים לעבוד באזורי מלחמה. על אחת כמה וכמה הכרחי לוודא ששורדי הטבח שביניהם לא ישלחו לעבוד ולגור באזורי מלחמה, וזאת אף מבלי שקיבלו מענה רגשי למצוקות שעורר בהם הטבח בו נרצחו בברוטליות עשרות מחבריהם לעבודה.